

FAT HAT

oorspronkelijke naam
Harriet, sterke voorkeur voor
mannen boven vrouwen

RONNIE
(x9)

BONNET
dol op appels

BLUE DEVIL
opvallend bazig

**ROAN
BONNET**

niet van gisteren

**LITTLE
BONNET**

**PETER
BONNETTI**

**GOLD
BONNET**

**JULY
BONNET**
laat zich
dolgraag
borstelen

**CHRISTMAS
BONNET**

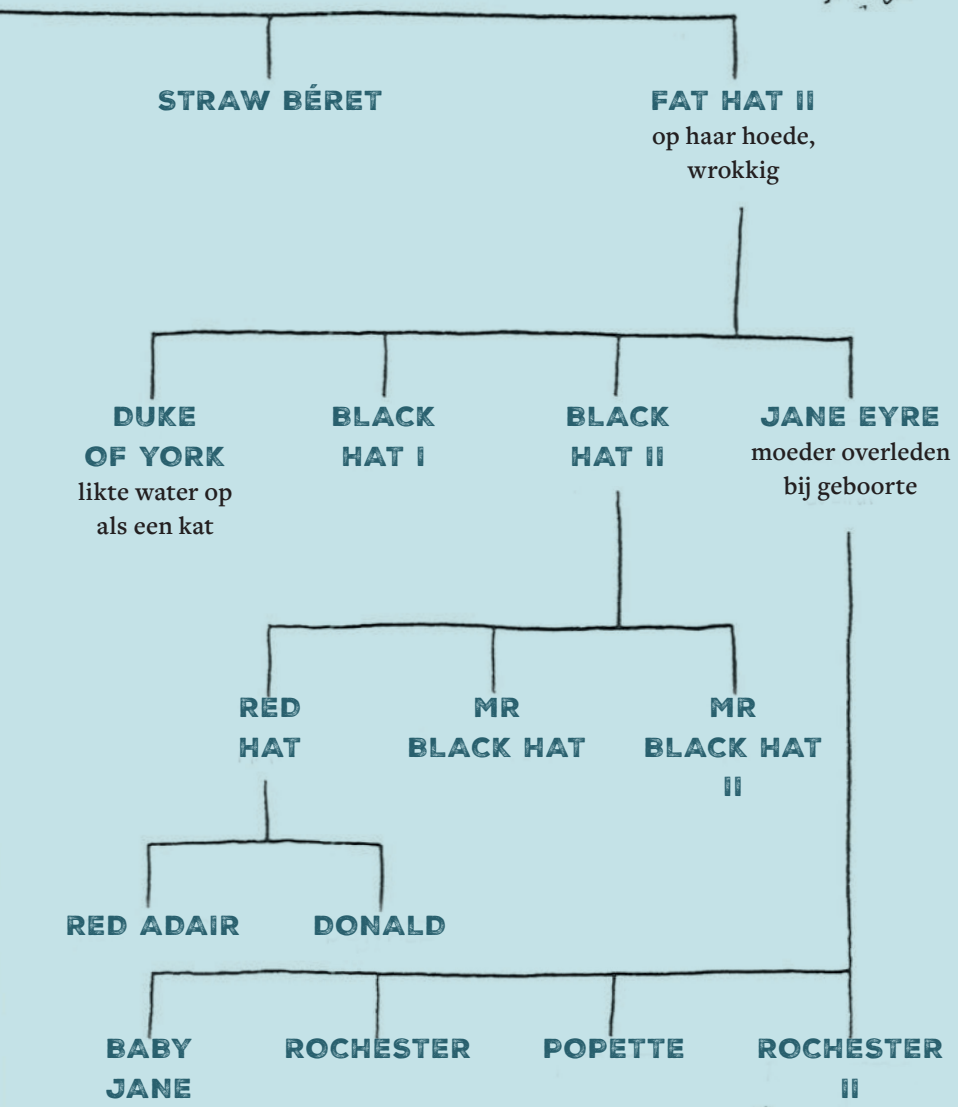
SMASHER

**EARL OF
WARWICK**

**BISHOP OF
DURHAM**
genoemd naar
de aardige, verlichte
geestelijke
David Jenkins

**DUKE OF
LANCASTER**

RED RUM

Opmerking van de auteur: Bij het samenstellen van dit boek bedacht ik dat boeken hoofdstukken hebben. Mijn verhalen lopen echter vrijwel allemaal in elkaar over en vormen zo samen een langer relaas, waardoor afzonderlijke hoofdstukken eerder onnodig en omslachtig worden. Daarom heb ik tussenkopjes ingevoegd om de lezer door de tekst te leiden. Aangezien dit een heruitgave is, heb ik het materiaal deels kunnen bijwerken.

R.Y.

INHOUD

Voorwoord **13**
door Alan Bennett

Inleiding **15**

HET GEHEIME LEVEN VAN DE KOE **35**

Een paar woorden over vindingrijkheid **36**

Alice en Jim **36**

Moeders en dochters **39**

Jake **46**

Apart gedrag vraagt om nadere inspectie **51**

Iets over namen en dan nog wat over rouw **53**

Kort terzijde over slapen **58**

Verschillende manieren van loeien **61**

Koeien nemen de juiste beslissingen **64**

Rundervriendschappen zijn zelden oppervlakkig **73**

Maar stieren zijn een ander verhaal **79**

Fat Hat II **82**

Koeien hebben voorkeuren **90**

Oogcontact **94**

Koeien hebben ook een geheugen **98**

Enige woorden over paarden	98
Een zijsprongetje over schapen, varkens en kippen	99
Zware kalverworpen – koeien vergissen zich nooit	106
Dizzy en haar familie	108
Er gebeurt hier elke dag wel wat...	112
Koppige taal	114
Vachtverzorging	115
Nog wat over melk	119
Kalverspelletjes	120
Amelia	122
Speelse kippen	124
Kippen hebben ook een andere kant	125
Nogmaals Amelia	130
Kort terzijde over vogels	132
Zelfzorg	133
Dorothy en haar dochter, Little Dorothy	139
Twintig weetjes over koeien	148
Twintig weetjes over kippen	149
Twintig weetjes over schapen	151
Twintig weetjes over varkens	153
De boerderij Kite's Nest	155
Bibliografie	159

VOORWOORD

Toen ik *Het geheime leven van de koe* voor het eerst onder ogen kreeg, dacht ik dat de titel een grap was. Dat is niet zo; en hij dekt precies de lading. Het is een verrukkelijk boekje, al kan de onthulling dat koeien (sterker nog, ook schapen en zelfs kippen) een veel groter bewustzijn en meer praktische vaardigheden bezitten dan ze ooit is toegedacht ook worden ervaren als bijzonder deprimerend, omdat het ons wereldbeeld compleet op z'n kop zet.

Als het boek was geschreven door een of andere enthousiaste amateur kon het worden afgedaan als het werk van een malloot, maar Rosamund Young had al een biologische boerderij in Kite's Nest in Worcestershire voordat iemand ooit van biologisch boeren had gehoord. Het is een bedrijf waar de medewerkers aan de melk kunnen proeven van welke koe die afkomstig is. Youngs verhaal vormt een eenvoudiger en overtuigender argument tegen de bio-industrie dan welk ander relaas ook, puur gebaseerd op gezond verstand.

Wel blijft het gissen waarom de schrijfster, terwijl ze breed uitweidt over het gedrag van koeien en hun verschillende karakters en hoe ze in het leven staan, het nooit heeft over opvallend gedrag wanneer ze worden gedekt door een stier en of hun individualiteit, die op andere momenten juist wordt benadrukt, ook dan waarneembaar is. Is de ene koe verlegener dan de andere? Flirteriger? Misschien dat ze met deze terughoudendheid het respect laat blijken dat ze voor de dieren heeft en haar overtuiging dat koeien evenveel recht hebben op privacy als hun eigenaar.

Hoe dan ook blijft het een boek dat je wereldbeeld verandert, met dieren die aanzienlijk minder dom blijken dan we vaak geneigd zijn te denken. Als ik tegenwoordig koeien in de wei zie staan, betrap ik mezelf regelmatig op nieuwsgierigheid naar hun onderlinge vriendschappen en hun kijk op het leven, veronderstellingen die ik voor het lezen van Youngs boek zou hebben afgedaan als onzinnig en zelfs geschift. Nu niet meer.

Alan Bennett

INLEIDING

Het schouwspel van spelende, elkaar schoonlickende of koppige kalveren krijgt een heel nieuwe dimensie als je weet dat ze broers en zussen zijn, neven en nichten, vrienden of gezworen vijanden. Als je dieren individueel kent, valt het op hoe vaak oudere broers lief zijn voor jongere, hoe zusjes elkaars gezelschap opzoeken of juist mijden en welke families altijd bij elkaar in de buurt slapen en welke nooit.

Koeien zijn net zo divers als mensen. Ze kunnen bijzonder intelligent zijn of traag van begrip, aardig, attent, agressief, volgzzaam, vindingrijk, saai, trots of verlegen. Als de kudde maar groot genoeg is, zijn al die karaktertrekken aanwezig. Sedert vele jaren behandelen wij onze dieren dan ook consequent als individuele wezens.

Mijn ouders begonnen hun boerenbedrijf in 1953. Mijn broer Richard was toen bijna drie en ik twaalf dagen. Ze gingen van start met vijf koeien en een oude tractor en hadden elektriciteit noch telefoon. Stap voor stap bouwden ze een kudde stamboekvee op van Ayrshire-koeien. Daarnaast hielden ze Wessex Saddleback-varkens. Het land was vergeven van de konijnen, wat gewasteelt onmogelijk maakte.

In die tijd werd vooral intensivering financieel gestimuleerd. Van overheidswege werd er op boeren onverhuld druk uitgeoefend om alle moderne hulpmiddelen in te zetten. Mijn ouders waren gevoelsmatig geneigd tot biologisch boeren, al hadden ze nog nooit van die term gehoord. Het proces van ingaan tegen de officiële beleidslijn verliep geleidelijk. Van meet af aan waren ze allebei vastbesloten het leven

van de aan hun zorg toevertrouwde dieren waardig en prettig te laten verlopen.

Een van mijn eerste herinneringen is dat mijn ouders ‘verhaaltjes’ vertelden over gebeurtenissen waarin koeien, varkens, kippen of wilde vogels een rol speelden. Ik hoop hier voort te zetten wat ooit begon als mondelinge overlevering.

Koeien zijn individuen, net als schapen, varkens en kippen en, durf ik wel te beweren, net als alle levende wezens op aarde, hoe onopgemerkt, onbestudeerd of onbezongen ook. Ongetwijfeld zijn er maar weinigen die betwisten dat dit eveneens geldt voor katten, honden en paarden. De keren dat we een boerderijdier wegens ziekte, een ongeluk of het overlijden van de moeder dicht bij of in huis moesten verzorgen, gaf het steevast blijk van veel intelligentie, genegeheid en vermogen zich aan te passen aan een ongewone leefwijze. Misschien moet je gewoon wat meer tijd met een dier doorbrengen om daarachter te komen – en misschien geldt datzelfde ook wel voor mensen.

Iedereen die maar een paar dieren heeft, ziet die vast en zeker als individuen en praat vermoedelijk met veel inleving over de nuances en eigenaardigheden van hun karakter. Boerderijdieren worden meestal in grote groepen gehouden, maar dat betekent niet dat daarmee hun individualiteit verdwijnt. Hun intelligentieniveau is net zo divers als dat van mensen.

Geen enkele leraar zal verwachten of willen dat alle leerlingen in een klas identiek zijn. Niemand wenst zich ook een maatschappij waarin iedereen dezelfde kleding draagt of dezelfde hobby's heeft. Het simpele feit dat wij mensen niet opmerkelijk genoeg zijn om de individuele verschillen te zien tussen spinnen en vlinders, geelgorzen en koeien, wil nog niet zeggen dat die er dus niet zijn.

Dieren en mensen lijken soms hun identiteit te verliezen of geïnstitutionaliseerd te raken als ze worden gedwongen in onnatuurlijke, overvolle, uniforme, geregementeerde of saaie omstandigheden te leven. Als dat gebeurt, bewijst dat nog niet dat individuen allemaal hetzelfde zijn of als zodanig willen worden behandeld.

Veel mensen meten de relatieve intelligentie van verschillende soorten met menselijke maatstaven, maar waarom zouden menselijke criteria relevant zijn voor andere soorten? We kunnen er beter van uitgaan dat alle dieren in staat zijn een breed spectrum aan emoties te ervaren en die puur autonoom te beoordelen. Als de intelligentie van een koe volstaat om haar een geslaagde koe te laten zijn, wat zouden we dan nog meer van haar verlangen?

Een jong kalf dat hooi wil eten maar telkens wordt weggeduwd door groter, sterker vee en vervolgens uitvogelt dat het wél rustig kan eten als het zich onder zijn moeders kin nestelt, lijkt mij een voorbeeld van nuttige, praktische intelligentie. Wat is dan de meerwaarde datzelfde kalf aan te leren een hek te openen door met zijn neus een knop in te drukken? Geen.

Al mijn hele leven observeer ik vee en heb ik verbazingwekkende voorbeelden gezien van logische, praktische intelligentie, evenals gevallen van aperte domheid, zoals ik ook bij mensen heb waargenomen. Vee houdt zich alleen maar bezig met de dagelijkse praktijk van het leven en lost elk probleem dat zich voordoet met meer of minder succes op. Waar het om gaat is de dieren de middelen aan te bieden om te kunnen slagen als dier, niet als een soort onvolwaardige hulpjes van de mens.

Ooit las ik in het tijdschrift *Star and Furrow* dat het beperken van de bewegingsvrijheid van koeien na enkele generaties zou leiden tot een afname van dertig procent van